ДИМИТЪР КОРУДЖИЕВ
ЧУДНИЯТ СВЯТ НА ПРИКЛЮЧЕНИЯТА

chitanka.info

„Четири години след смъртта ми ще ме забравят…“ Може да изглежда чудно, но цитираните думи принадлежат на Робърт Луи Стивънсън, автор на прочутия роман „Островът на съкровищата“. Този очарователен писател се оказа лош пророк по отношение на собственото си творчество. Това не е единствената щастлива грешка в историята на литературата и аз я споменавам тук не като куриоз, а като пример на скромност и самовзискателност.

Кое е накарало Стивънсън да се обърне към приключенския жанр? Ще открием верния отговор, ако си припомним как е протекъл живота му. Той е роден през 1850 година в Единбург, Шотландия, в образовано семейство. Бил е болнав и впечатлителен, но същевременно го привличат странствуванията и още в ученическите си години пътува много из своята родина. Потомъкът на три поколения инженери и строители на фарове, следва отначало строително инженерство в Единбург, после разбира, че здравето му е неподходящо за такава професия и се заема с право. Стивънсън не станал адвокат, болестта го тласнала в съвсем друга посока. Когато лекарите установили, че има туберкулоза, той напуснал мъгливата Шотландия и заживял в Южна Франция. Здравето му укрепнало и бъдещият писател тръгнал пешком по пътищата на Франция придружаван от едно товарно муле. Плувал с лодка и по белгийските и холандски реки и канали. Първите му две книги описват тези пътешествия. По-късно семейни причини (женен е за американка), го заставят да предприеме трудното за онова време пътуване до Северна Америка. Състоянието му рязко се влошило и лекарите го изпратили във високопланинското швейцарско селище Давос, където написал няколко сборника с есета.

През 1882 г. Стивънсън създава книгата „Нови хиляда и една нощ“, където използува похватите на арабския приказен епос. Но той разказва всъщност за заобикалящата го действителност, за младото поколение на неговата епоха и скритите пороци на обществото. На следващата година — 1883-та, едва 33-годишен, Стивънсън издава книгата, която обезсмърти името му — „Островът на съкровищата“. Най-напред разказвал романа на своя доведен син, за да види как ще го възприемат младите читатели.

Болестта му налагала да потърси място с много мек климат и той се заселва в последните години от живота си на един от островите Самоа в Тихия океан. Но аз съм сигурен, че е удовлетворил така и

постоянното си желание да види и преживее нещо ново. Все по-ясно става, че и инженерството, и адвокатската кантора са били неподходящи за Стивънсън. Той е роден пътешественик, един от ония мъже, които през целия свой живот остават дълбоко в душата си момчета, омаяни от романтиката на приключенията. Прикованван често на легло от болестта, Стивънсън е пишел книги, в които измислените от него герои потъвали във вихъра на вълнуващи събития, каквито сам той не е бил способен да преживее. Под перото му всяка тема се превръща в остродинамична приключенска творба. В „Черната стрела“, роман, който създава след насърчителния успех на „Острова на съкровищата“, той гради сюжета върху чисто историческо събитие — войната между червената и бялата роза в Англия през 15 век. В „Приключенията на Дейвид Балфур“, книга, написана в последните години от живота му, едно действително убийство в Шотландските планини служи за повод, за основна брънка, върху която се „навързват“ безбройните приключения на главния герой.

Съдбата на Стивънсън е пример за несломимостта на човешкия дух. Той не отстъпва пред тежкия жребий, който му е отредила природата, и си поставя цел и я постига. Но не само това ни кара да се възхищаваме от неговата личност. През целия си живот Стивънсън не унива, радва се на всяко ново преживяване, обича хората, веселието и бодростта. Неслучайно туземците от Самоа оградили гроба на „разказвача на приказки“, който се намира на един хълм сред Тихия океан и не позволявали да се ходи на лов близо до това място. Оня, който, не хленчи в минути на физическа слабост и страдания, а се бори и твори, е освен всичко друго и смел човек. За една от книгите на Стивънсън, издадена под измислено име, били написани следните редове: „По всичко личи, че авторът е някой румен, провинциален джентълмен, изхранен с кървави бифтеци, който не сваля червения ловен фрак и ботушите, и гони неуморно лисици.“ А в това време писателят не можел да става от леглото.

Стивънсън сам съчинил надгробния си надпис в стихове, които най-добре показват и радостта, доставена му от живота в добри мигове, и неизтощимата му любов към чудния свят на пътешествията.

Под звездната безкрайна шир,

сложете ме да спя във мир.
Честит до края бях безспир
и за почивка съм готов.

Тоз стих за мен да изсекат:
„Той спи в мечтания си път;
морякът върна се от път,
ловецът свърши своя лов“.[1]

Стивънсън умира през 1894 година, ненавършил 45 години.

„Островът на съкровищата“ е типична творба на романтик, неспособен да забрави момчешкия си приключенски блян; най-добрият начин да се освободи от неговата натрапчивост е да ни го разкаже. Аз съм сигурен, че юношеското въображение на Стивънсън се е реело сред старите морски предания, сред кораби, гемии, пирати, тъй както малкият Джим Хокинс пътува по-късно в света на измислените от автора приключения. Превръщането на едно момче, заобиколено от опасности и жестоки хора, в главен герой на романа, е похват, характерен за романтизма. Така Джим става изразител на вечната момчешка мечта за ранна прослава. Романтични, обвити в странна, донякъде нереална светлина са странноприемницата „Адмирал Бенбоу“, откъдето започват всички събития, историята със заровеното съкровище на прочутия пират капитан Флинт, търсения остров, самотника Бен Гън. Пиратите, настанили се на кораба, който пътува към острова на съкровищата, под маската на честни моряци също носят окраската на романтизма. Този подход към тях бих нарекъл „романизиране на злото“. Презираме пиратите заради тяхната жестокост, алчност, пиянство и подлости, но те са ни интересни. Причината е в това, че писателят ги дарява с външните белези на една колоритна традиция — червени кърпи, ром, папагал, който крещи — „Злато! Злато“, черно знаме, песен, която вещае смърт и т.н. Най-забележителни са слепият Пю и куцият Джон Силвър — вкусът към необикновеното при изобразяването на физиката на пирата също е в традицията на романтичната литература (спомнете си колко често

капитаните им са еднооки). Но докато други автори са колебливи от отношение на моралните им качества, Стивънсън е безмилостен към морските разбойници. Той разкрива постепенно голямата им безчовечност, чудовищното им безразличие към страданията на другите, показва ни същества, затъпели от пиене и алчност. Така неусетно стигаме до извода, че стремежът към свободен живот не може да служи за извинение на човешката поквара.

Редица по-дребни детайли доказват, че писателят е вникнал дълбоко в психологията на своите млади читатели. Ще дам един пример. Когато бях момче и четях „Островът на съкровищата“, щом някой от героите паднеше убит, пресмятах колко точно са останали пиратите и от друга страна — броя на живите приятели на Джим. Още в следващите редове Стивънсън добросъвестно потвърждаваше моите пресмятания и това ми доставяше голямо удоволствие. Изобщо на тези години човек много се ядосва, ако писателите не дават точна представа за съотношението на силите между два враждуващи лагера и менят числото на героите непрекъснато и произволно.

Другите романи на Стивънсън се занимават с по-мащабни и значителни събития. Но неговият шедьовър си остава „Островът на съкровищата“, книга, която разказва за борбата на шест честни мъже и едно момче с двадесетина главорези, изтрива фалшивата позлата от света на приключенията и легендите, но запазва в същото време неговото очарование.

Вече споменах, че „Черната стрела“ е остродинамичен приключенски роман, изграден върху чисто исторически сюжет. Войната между червената и бялата роза е всъщност война между аристократическите родове Йорк и Ланкастър за кралска власт в Англия. Тя е абсурдна по своята същност, защото лордовете, привърженици на единия или другия род, ангажират в нея цялата нация. Тези години са извънредно опустошителни за страната, загиват хиляди невинни хора, на които им е все едно кой ще ги управлява — Йорк или Ланкастър. И от едните, и от другите никой не е очаквал да подобрят положението на обикновените хора в случай, че вземат властта. Двата рода воювали за собственото си облагодетелствуване и слава. Така гледа на споменатия епизод от историята и Стивънсън. Той

изразява своите убеждения като създава зловещия образ на Глостърския херцог Ричард, чието по-сетнешно кърваво царуване под името Ричард III е тема на една от най-известните драми на Шекспир. Как открива Стивънсън поле за своя романтизъм, щом действието на романа се развива в толкова кървави времена? През цялата книга преминава една основна сюжетна линия — разказът за необикновената любов на Ричард Шелтън и Джоана Седли. Двамата влюбени трябва да преодолеят страшни затруднения, причинени от войната между Йорк и Ланкастър, както и една дълга раздяла, за да се съберат накрая завинаги, да заживеят далеч от събитията на своята епоха, чието безсмислие са разбрали. Оказва се, че най-нежните, най-истинските човешки чувства могат да цъфтят и тогава, когато всичко изглежда потъпкано от жестокостта и грубостта. Ричард Шелтън е от аристократичен род, но не тръгва по пътя на хората от своето потекло; пътят на войната, където бързо се прави кариера и се търси евтина прослава. Той взима участие в едно-единствено голямо сражение и вижда как хора, насъскани от лордове едни срещу други, се избиват взаимно, без дори да разбират защо го правят. Младият Шелтън се отърсва от масовата психоза и решава да живее не така, както живеят всички, а както той смята, че е разумно и благородно. Оня, който е способен на такава постъпка, е човек, достоен за уважение.

Стивънсън не пропуска да покаже и народната съпротива срещу разорителната политика на лордовете и техните приближени. Горският отряд, който отмъщава като изпраща „във всяко черно сърце по една черна стрела“, се състои от отчаяни и измъчени хора.

Нито веднъж писателят не допуска романтическият му подход към литературния материал да го подведе. Той е склонен да възвеличи красивото в човешките отношения, истинските добродетели. Към носителите на злото и разрухата обаче, били те лордове или пирати, Стивънсън е безпощаден. Всеки негов роман има един главен герой, който е пример на благородство и почтеност. Така е в забележителната книга „Приключенията на Дейвид Балфур“, където Дейвид Балфур преодолява най-невероятни изпитания, само за да спаси един невинен човек, обвинен в убийство. Затова, млади читатели, когато се наслаждавате на приключенията на Джим Хокинс и Ричард Шелтън спомняйте си понякога с благодарност и за техния автор, забележителния човек — Робърт Луи Стивънсън.

[1] Стиховете са преведени от Сидер Флорин. ↑

Издание:

Робърт Луи Стивънсън. Островът на съкровищата. Черната стрела

Художник: Христо Жаблянов

Издателство „Народна младеж“, София, 1983

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.